

XÃ HỘI HỌC VÀ NÔNG THÔN

NHỮNG VẤN ĐỀ XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

VŨ OANH

Ủy viên Trung ương Đảng, Trưởng Ban
nông nghiệp trung ương

L.T.S: Tại Hội nghị chuyên khảo về nông thôn của Viện Xã hội học tổ chức hai ngày 16 và 17 tháng 4 năm 1984, đồng chí Vũ Oanh, Ủy viên Trung ương Đảng, Trưởng Ban nông nghiệp trung ương đã tới dự. Sau khi nghe các bản tham luận, đồng chí đã phát biểu và nêu lên một số vấn đề mà giới xã hội học cần nghiên cứu.

Chúng tôi trân trọng cảm ơn đồng chí Vũ Oanh và xin đăng bản lược ghi lời phát biểu của đồng chí.

Hôm nay, tôi rất phấn khởi được dự một sinh hoạt khoa học quan trọng của Viện Xã hội học.

Những báo cáo của các đồng chí trình bày ở đây là kết quả sau một thời gian thâm nhập thực tế, phấn đấu rất gian khổ ở nông thôn để tìm hiểu những vấn đề thực tiễn mà Đảng đang quan tâm. Được nghe các báo cáo của các đồng chí, mà hầu hết là của những cán bộ trẻ, tôi rất vui mừng, mong rằng các đồng chí ngày càng có những đóng góp khoa học xứng đáng với đất nước Việt Nam anh hùng, dân tộc Việt Nam anh hùng.

Ban nông nghiệp được trung ương giao nhiệm vụ: làm tham mưu cho trung ương về phát triển nông nghiệp và về xây dựng nông thôn mới. Chúng tôi mới đi vào nhiệm vụ thứ nhất. Nhiệm vụ thứ hai hiện nay đang bước đầu được triển khai. Sự chậm chễ này là một khuyết điểm lớn mà chúng tôi cần phải khắc phục nhanh chóng.

Gần đây Ban nông nghiệp đã quyết định thành lập Vụ xây dựng nông thôn mới, để thực hiện nhiệm vụ thứ hai. Tôi rất phấn khởi vì thấy Viện Xã hội học đã đầu tư nhiều cán bộ, nhiều công sức vào lĩnh vực này. Tôi tin tưởng các đồng chí sẽ có nhiều công trình khoa học có giá trị phục vụ tốt cho sự nghiệp xây dựng nông thôn mới của Đảng.

Thực tiễn của các nước xã hội chủ nghĩa cho thấy nhiệm vụ xây dựng nông thôn đang ngày càng được coi trọng, Liên xô đã đầu tư trong chương trình lương thực.

thực phẩm tới 154 tỷ rúp cho xây dựng nông thôn mới. Bungari cũng có sự đầu tư đáng kể vào lĩnh vực này.

Nếu không nhận thức đầy đủ tầm quan trọng của việc xây dựng nông thôn mới, chúng ta sẽ không thực hiện được đường lối xây dựng chủ nghĩa xã hội của Đảng ta. Vì vậy, tôi rất hoan nghênh việc làm của Viện Xã hội học. Các đồng chí đã đi vào những đề tài có tính chất thời sự. Các đồng chí cần đi sâu và giải quyết những vấn đề này cho xứng đáng với tầm quan trọng của nó.

Xin cảm ơn các đồng chí trong dịp này đã cung cấp những thông tin tốt về thực tế nông thôn, thiết thực giúp vào việc thực hiện nhiệm vụ của Ban nông nghiệp.

Ban chấp hành trung ương vừa có chuyển hướng chỉ đạo công tác các ban của Đảng. Các ban của Đảng không cần nhiều người, mà cần có một số cán bộ nắm vững tư tưởng chỉ đạo của Ban bí thư và Bộ chính trị để làm tham mưu giải quyết các nhiệm vụ được Ban bí thư và Bộ chính trị đề ra. Phương hướng làm việc là các Ban kết hợp với các cơ quan ở trung ương và địa phương, tập trung trí tuệ của anh em làm công tác quản lý và công tác khoa học. Sự kết hợp chặt chẽ giữa Ban nông nghiệp và Ủy ban khoa học xã hội Việt Nam là một việc làm cần thiết thể hiện lề lối làm việc mới giữa các ban của Đảng và các cơ quan của Nhà nước.

Đồng chí Vũ Khiêu có ý gợi ý tôi phát biểu một số vấn đề về sự hợp tác của Ban nông nghiệp với Ủy ban khoa học xã hội Việt Nam và Viện Xã hội học. Tôi rất hoan nghênh sự hợp tác này để cùng nghiên cứu về các vấn đề đang đặt ra ở nông thôn chúng ta. Tôi sẽ làm việc thêm với các đồng chí Ban nông nghiệp về sự hợp tác này.

Trước hết, tôi đề cập đến vấn đề cơ bản của đề tài nghiên cứu xã hội học nông thôn. Nước chúng ta là một nước nông nghiệp, từ sản xuất nhỏ đi lên. Nông nghiệp là mặt trận hàng đầu trong bước đi ban đầu của thời kỳ quá độ. Do đó, cần có sự tập trung suy nghĩ và hành động của các ngành, các cấp để giành thắng lợi trên mặt trận nông nghiệp nhằm thỏa mãn các yêu cầu của đời sống nhân dân, của công nghiệp hóa và của xuất khẩu. Nhiệm vụ nặng nề nói trên cần được xem là điều cơ bản khi đặt vấn đề nghiên cứu nông thôn như thế nào cho tốt.

Thứ hai, những đặc điểm của nền sản xuất nhỏ, trên mặt trận nông nghiệp đang đòi hỏi chúng ta những sự phấn đấu không ngừng với tinh thần đầy sáng tạo, đưa nông nghiệp đi lên theo những chủ trương đúng đắn và chính sách đúng đắn là một nhiệm vụ rất khó khăn, một việc làm rất sáng tạo trên cơ sở khoa học. Các cơ quan khoa học và các cơ quan quản lý cần đoàn kết chặt chẽ và mạnh dạn xác định trách nhiệm phát hiện những vướng mắc nhằm góp phần tích cực vào mặt trận quan trọng này.

Thứ ba, chúng ta xây dựng chủ nghĩa xã hội với mục tiêu đem lại đời sống vật chất và tinh thần ngày một tốt hơn cho nhân dân. Nhiệm vụ xây dựng kinh tế và thực hiện chính sách xã hội có mối liên quan chặt chẽ và gắn bó mật thiết với nhau. Chúng ta có khuyết điểm là còn coi nhẹ vấn đề xã hội. Coi nhẹ vấn đề xã hội là chưa thấu suốt, chưa hiểu toàn diện mục tiêu của Đảng. Chúng ta xây dựng chủ nghĩa xã hội là để mọi người được hưởng hạnh phúc, được tự do, được làm chủ tập thể. Hiện thực đã chứng minh hùng hồn rằng: nhân dân lao động Việt Nam đã hoàn thành rực rỡ sự nghiệp giải phóng đất nước, thì nhất định sẽ thực hiện tốt nhiệm vụ xây dựng

chủ nghĩa xã hội. Nghiên cứu để làm thế nào phải huy cao nhất quyền làm chủ tập thể của từng người, từng tập thể, là một điều có ý nghĩa cực kỳ quan trọng.

Đồng chí Lê Duẩn, Tổng bí thư của Đảng đã luôn luôn nhắc nhở các nhà khoa học phải nghiên cứu làm thế nào để nhân dân lao động phát huy cao nhất quyền làm chủ tập thể. Đây vừa là mục tiêu vừa là động lực của cách mạng xã hội chủ nghĩa. Xã hội học phải làm tốt nhiệm vụ này và góp phần để xây dựng các chính sách xã hội nhằm phát huy quyền làm chủ tập thể của nhân dân lao động.

Vận dụng quan điểm trên vào mục tiêu phát triển nông nghiệp, ta thấy rõ nó có tầm quan trọng cả về chiều rộng và chiều sâu. Nước ta là một nước nông nghiệp, bao gồm nhiều mối quan hệ và những biểu hiện phức tạp về các mặt địa lý và lịch sử. Hôm nay, tôi được nghe các đồng chí báo cáo kết quả nghiên cứu thực tế ở Hà Bắc và ở Thái Bình. Nhiệm vụ của chúng ta là còn phải mở rộng hơn nữa phạm vi nghiên cứu trong cả nước, với các đề tài xung quanh những nội dung mà các báo cáo đã đề cập. Nước ta tuy không lớn lắm, nhưng những nhiệm vụ đặt ra cho xã hội học rất phong phú. Đây không phải chỉ là vấn đề của riêng Việt nam, mà còn là vấn đề có ý nghĩa phổ biến và lâu dài ở nhiều nước. Thực tế ở Liên xô cho thấy khu vực nông thôn cũng đang đặt ra nhiều yêu cầu đòi hỏi được giải đáp kịp thời, qua những chương trình nghiên cứu xã hội học.

Tôi xin nêu lên một số vấn đề đang đặt ra trước mắt chúng ta.

Thứ nhất vấn đề nóng bỏng nhất là: chúng ta đang có sự mất cân đối giữa trình độ sản xuất, khối lượng và chất lượng sản phẩm hàng hóa với sự phát triển dân số. Chúng ta phải đảm bảo vừa cải thiện đời sống nhân dân vừa tích lũy cho xây dựng cơ sở vật chất kỹ thuật của chủ nghĩa xã hội và bảo vệ tổ quốc sao cho hợp lý. Chúng ta phải đẩy mạnh sản xuất và giảm bớt tỷ lệ phát triển dân số cho thích hợp để đáp ứng các yêu cầu về lao động và phát triển kinh tế. Để điều chỉnh có hiệu quả sự mất cân đối này, chúng ta cần vận động sinh đẻ có kế hoạch, cần tổ chức tốt việc phân bố nhân lực trong các khu vực kinh tế, trong các dân tộc...

Có thể hạn chế được tỷ lệ phát triển dân số hiện nay không? Ý thức về sinh đẻ có kế hoạch phải được thấm nhuần trong các tầng lớp nhân dân. Tiếp tục đi sâu nghiên cứu hơn nữa, phối hợp chặt chẽ hoạt động giữa các ngành, các đoàn thể, nhất định chúng ta phải thực hiện được việc hạn chế sinh đẻ trong một thời gian không dài lắm.

Thứ hai: nếu chúng ta có sản xuất mà không có chính sách tiêu dùng hợp lý thì sẽ gặp khó khăn trong tổ chức đời sống và tích lũy tái sản xuất mở rộng. Đồng chí Lê Duẩn thường nhấn mạnh rằng: đối với các nước thì trước hết phải sản xuất phát triển dồi dào mới có đời sống lành mạnh của chủ nghĩa xã hội. Đối với nước ta, trên cơ sở một thành quả sản xuất nhất định nếu như ta biết cách phân phối, tiêu dùng thì sẽ vẫn có thể xây dựng một cuộc sống lành mạnh, hạnh phúc.

Nông thôn ta đang đứng trước tình hình là nhiều cái cũ, đang có hiện tượng phục hồi trong ma chay, cưới xin. Làm sao hạn chế được những cái tiêu cực ấy và đẩy mạnh việc xây dựng cuộc sống ở nông thôn theo chiều hướng xã hội chủ nghĩa? Đó là những đề tài khoa học đáng để chúng ta suy nghĩ.

Thứ ba, trình độ văn hóa phổ cập của người dân nông thôn đã được nâng cao, nhưng việc áp dụng văn hóa vào đời sống, vào sản xuất chưa được bao nhiêu. Đây là

một thiệt hại lớn về mặt kinh tế. Nhà nước ta đã đầu tư rất nhiều vào việc phát triển giáo dục. Kết quả của hoạt động giáo dục phải được thể hiện trong việc sản xuất ra thành phẩm. Phải làm thế nào để người dân đem được các hiểu biết khoa học kỹ thuật để tổ chức sản xuất có hiệu quả. Mặc dù có những hạn chế về cơ sở vật chất nhưng chúng ta vẫn có thể vận dụng được các tiến bộ kỹ thuật vào sản xuất nông nghiệp, ví dụ như việc đưa từng bước cách mạng sinh học vào nông nghiệp chẳng hạn.

Thứ tư, hiện nay, không ít thanh niên không muốn ở lại nông thôn. Đây là một vấn đề lớn đặt ra trong mối quan hệ giữa nhân lực với sản xuất nông nghiệp. Nếu tình hình này phát triển sẽ dẫn đến nhiều khó khăn trên nhiều mặt trong toàn bộ các hoạt động ở nông thôn. Ta phải tổ chức đời sống thế nào để thanh niên thích nghi với điều kiện sản xuất nông nghiệp tại các vùng nông thôn có đời sống văn minh, tiến bộ. Nông thôn phải trở thành địa bàn cư trú có sức hấp dẫn với thanh niên.

Đồng thời chúng ta cũng phải chấm dứt được tình trạng đồng bào ở các khu khai hoang bỏ về quê cũ vì họ không được đáp ứng những nhu cầu tối thiểu về văn hóa.

Có như vậy, chúng ta mới giải quyết được một phần quan trọng vấn đề nhân lực trên mặt trận sản xuất nông nghiệp và thực hiện tốt mục tiêu xây dựng nông thôn mới.

Thứ năm: từ Nghị quyết Hội nghị Trung ương lần thứ 6 (khóa VI) và Nghị quyết Đại hội Đảng lần thứ V, Đảng và Chính phủ ta đã ban hành nhiều chính sách kinh tế - xã hội đối với nông nghiệp và nông thôn, quan trọng nhất là chính sách khoán sản phẩm cuối cùng đến người lao động; Nghị quyết Đại hội cũng như các Nghị quyết Trung ương đã khẳng định những chính sách đó, đồng thời chỉ ra những thiếu sót lệch lạc trong thực hiện phải hoàn thiện. Vì vậy, tôi nghĩ rằng, những chương trình nghiên cứu về nông thôn cũng sẽ góp phần tham gia hoàn thiện các chính sách kinh tế - xã hội của Đảng, cũng như góp phần vào quá trình xây dựng và hoàn thiện cơ chế quản lý mới trong nông thôn, nông nghiệp.

Chúng tôi mong rằng các đồng chí sẽ hoàn thiện tốt chương trình nghiên cứu về nông thôn, để góp phần phát triển nông thôn tiến bộ, có đời sống vật chất và văn hóa cao, đẩy nhanh quá trình thành thị hóa nông thôn, đưa cách mạng xã hội chủ nghĩa mau chóng tới thành công.

Trên đây là một số ý kiến bước đầu phát biểu với các đồng chí.

Ban nông nghiệp sẽ có những phương hướng tiếp theo trong sự hợp tác cùng với các đồng chí để cùng phục vụ cho sự nghiệp vẻ vang là xây dựng nông thôn xã hội chủ nghĩa của chúng ta.

Xin chúc hội nghị thành công tốt đẹp.